

De tandeloze tijd 5

De romancyclus 'De tandeloze tijd' is samengesteld uit de volgende delen

De slag om de Blauwbrug (De tandeloze tijd Proloog)

Vallende ouders (De tandeloze tijd 1)

De gevarendriehoek (De tandeloze tijd 2)

Weerborstels (De tandeloze tijd Een intermezzo)

Het Hof van Barmhartigheid (De tandeloze tijd 3 Eerste boek)

Onder het plaveisel het moeras (De tandeloze tijd 3 Tweede boek)

Advocaat van de hanen (De tandeloze tijd 4)

De helleveeg (De tandeloze tijd 5)

Delen van de cyclus in voorbereiding

Kwaadschiks (De tandeloze tijd 6)

De IJzeren Man (De tandeloze tijd 7)

Schwantje's Fijne Vleeswaren (De tandeloze tijd 8)

A.F.Th. van der Heijden

De helleveeg

2013
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © 2013 A.F.Th. van der Heijden
Eerste druk (gebonden) mei 2013
Tweede druk mei 2013
Omslagontwerp Nanja Toebak
Omslagbeeld © Man Ray Trust / ADAGP
c/o Pictoright Amsterdam 2013
Foto auteur Sander Nieuwenhuys
Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede
Druk Koninklijke Wöhrmann, Zutphen
ISBN 978 90 234 8391 5
NUR 301

www.debezigebij.nl
www.afth.nl

Ik ben het zat, ik ben het zat om hier altijd de kwaje pier te zijn,
de voetveeg, de stinkende non, en kind noch kraai, niet eens een
God te hebben. Ik ben het zat, dat kookfornuis dat mij als altaar
is gegeven. Zat, zat, zat, slavin en heks en stinkmeid hier te zijn.

Jean Genet, *De meiden*

Inhoud

<i>Tientje Poets</i>	9
Hoofdstuk I	13
Hoofdstuk II	23
Hoofdstuk III	28
Hoofdstuk IV	42
Hoofdstuk V	57
Hoofdstuk VI	74
Hoofdstuk VII	113
Hoofdstuk VIII	198

Tientje Poets

Als tante Tiny ergens de woonkamer binnen kwam, al was het bij wildvreemden, trok ze meteen een helgele stofdoek uit haar jaszak om er links en rechts een terloopse veeg mee over de armleuningen van het meubilair te geven. Het ging allemaal zo snel, ook het weer opbergen van de lap, dat elke ooggetuige zich met recht kon afvragen of hij het wel goed gezien had – als niet die fel okeren vlam, kortstondig uit haar hand gelekt, op ieders netvlies was blijven nagloeien.

Het leverde haar de bijnaam Tientje Poets op, die niemand binnen gehoorsafstand hardop durfde uit te spreken, want zo zacht als haar stofdoek, zwabber en bonte wasgoed waren, zo scherp kon haar tong zich doen gelden.

Sinds haar huwelijk met Koos Kassenaar kleepte tante Tiny zich als een dame, maar dat belette haar niet om onder haar bontmantel, over jurk of *deux-pièces*, een dienstbodeschortje te dragen: je wist nooit of er na binnenkomst bij iemand niet terstond aangepakt moest worden. Met de properheid van de meeste huisvrouwen was het immers bar gesteld. De veel bespote stofdoek kon dus ook onverhoeds, onder een openhangende jas vandaan, uit de schortzak tevoorschijn komen wapperen. Het ging altijd om een nieuwe of zo goed als nieuwe, nooit vaker dan twee keer krimpvrij ‘op de hand’ gewassen, zodat het bijna lichtgevende geel (afgebiesd met rood garen) behouden was gebleven. Ze betrok de doeken bij het dozijn van de bultenaar die in Breda wekelijks langs de deuren kwam met een kar vol manden en borstels en wasknijpers, en wat er ver-

der zoal nog door de ongelukkigen in De Koepel handmatig vervaardigd werd.

Ach, Tientje Poets, met haar streken en eigenaardigheden.

Ze had de gewoonte je van achteren te besluipen, juist wanneer je een liefdesbrief aan je teerbeminde zat te schrijven. Ze las dan over je schouder mee, om vervolgens de pikantste passages met haar jennerige stem uit te schreeuwen, verstaanbaar tot in de keuken van de burens.

Tientje Poets, die dure portretfoto's kapotscheurde voor de ogen van degene die ze genomen en ontwikkeld had, omdat ze zichzelf er onflatteus op vond staan, terwijl het toch (ook op de vernietigde portretten) een knappe, fotogenieke vrouw was. Ze ging door tot de snippers niet kleiner konden, waarbij ze van inspanning hard op haar tong beet, en tegelijkertijd een dierlijk soort gehuil uitstiet.

Ook zoiets: ze kreeg zweren in haar mond van een experimentele, in gratis monsters huis aan huis verspreide tandpasta van doorzichtig turquoise gelei, maar vond het zonde de half opgebruikte tube weg te gooien. Dan maar zwerend tandvlees, een melaats gehemelte en een met witte bultjes beklede tong. In dezelfde tijd, terwijl ze zich door haar pijnlijke mond in kledingwinkels nauwelijks verstaanbaar wist te maken, kocht ze armen vol dure kleren, die ze als 'gloednieuwe afdankertjes' aan mijn moeder, haar oudste zus, overdeed – zonder zich erop te laten voorstaan, en dat benadrukte ze dan ook: 'Niet om me erop te laten voorstaan, hoor...' (Ze hadden min of meer dezelfde maten.)

O, Tientje Poets, die zo virtuoos kon liegen: dat ze zwanger was, of onvruchtbaar, of tijdelijk van de leg af, net wat de situatie vereiste.

Toen oom Hasje in Nieuw-Guinea diende, vertelde ze me spannende verhalen over Papoea's. Het was Pasen. Ik mocht 's morgens bij haar in bed, mits ik mijn grote chocolade paasei

meebracht. Bij elke cliffhanger in haar vertelling eiste ze, bij wijze van onderugvorderbaar voorschot, een scherf van het ei, anders kon ik fluiten naar het vervolg. Aan het eind van de paasvakantie was de chocola op, en wist ik *nog* niet hoe het met oom Hasje zou aflopen, terwijl de giftige pijltjes uit de blaasroeren roerloos in de lucht waren blijven hangen. Dat alles, en nog veel meer, was Tientje Poets.

Later, eenmaal getrouwd, kwam ze elke zaterdag uit Breda naar Eindhoven om haar inmiddels bejaarde ouders te sarren, en toen die eenmaal het graf in getreiterd waren, was mijn moeder aan de beurt. Luttele jaren voor haar dood heb ik pas ontdekt wat haar zo'n door en door verziekt rotkarakter bezorgd had, en wat haar een leven lang dreef.

HOOFDSTUK 1

1

Het probleem met tante Tiny was dat ze geen vrijer kon houden. Aan haar uiterlijk lag het niet. Ze was een mooie meid, het knapste kind uit een nest van vijf, terwijl haar oudste zus, mijn moeder, toch ook als een schoonheid gold (totdat ze nog voor haar dertigste door zorgen en kwalen begon te verwelken).

Het verhaal gaat dat ik Tiny 'ontdekte' op mijn vierde, toen zij zestien was, en ik steeds vaker als een eendje achter haar aan waggelde. Eerst bestond ze voornamelijk uit een geurwolk: van make-up, shampoo en nog iets speciaals, dat alleen bij haar hoorde. Deze onstoffelijke verschijning begon langzaam ingevuld te raken, met een grote bos donkerbruin, golvend haar, een smalle taille boven wiegende (om niet te zeggen: heen en weer slingerende) heupen, en benen waar de kaarsrechte naden van nylonkousen overheen liepen, te beginnen bij de hakken, en zo duizelingwekkend omhoog tot onder de zoom van een kokerrok.

Alleen haar stem... die klonk niet altijd even prettig. Soms, als ze me vleide of een grappig verhaal vertelde, dan wel... dan was het net of de geur waar ik zo van hield uit haar mond kwam, alsof haar complimentjes naar viooltjes roken. Veel vaker gebruikte ze die stem om te vitten, op alles en iedereen: haar ouders, haar broers en zussen, de mensen op haar werk, de hele wereld eigenlijk, met alles erop en eraan. Niets en niemand deugde.

Tante Tiny en ik waren in hetzelfde huis geboren: Lynxstraat 83, in de buurt Tivoli, die tegen de Eindhovense wijk Stratum aan schurkte, maar administratief onder het acht kilometer verderop gelegen Geldrop viel. Na mijn geboorte woonden mijn

ouders met mij, en later met een zusje erbij, nog een paar jaar 'in' bij mijn opa en oma, maar tegen de tijd dat ik belangstelling begon te tonen voor mijn jonge tante, was ons gezin al verhuisd – naar het *echte* Geldrop. Ik bleef terugverlangen naar mijn geboortehuis, waar ik vaak, gehaald en gebracht door mijn vader, de weekeinden doorbracht, en delen van de vakanties ook, toen ik eenmaal naar school ging.

Mijn grootouders kwamen uit Den Bosch. Ze waren in de jaren dertig naar het kleine arbeidersparadijs Tivoli verhuisd. Officieel omdat mijn opa werk bij Philips kon krijgen, als glasblazer, maar volgens gesiste informatie van Tiny zat er meer achter.

‘Wat doe jij, Albert, als de grond je te heet onder de voeten wordt? Precies, net wat je zegt... dan ga je een eind verderop staan. Zo werd voor jouw opa en oma in Den Bosch de grond te heet onder hun voeten. Meestal krijg je blaren van het lopen, maar zij gingen op de loop voor de blaren. Snap je?’

Ik wist als vijf-, zesjarige niet goed wat ik me erbij voor moest stellen. Een soort vuurdans misschien, waarvan ik plaatjes had gezien in een boek.

2

Sinds ik me niet rijker of adellijker meer hoef voor te doen dan ik qua afkomst ben, vertel ik altijd eerlijk dat mijn ouders elkaar als fabriekskinderen bij de schoenenfabriek van de Lata, in Best, hebben leren kennen. Met het verhaal hoe *ze high* werden boven de bakken met warme schoensmeer, en daarna met een half litertje melk buiten in het gras mochten gaan ontnuchteren, hoef ik bij niemand meer aan te komen. Het is te bekend. Al zijn er nog altijd ongelovigen die denken dat ik het detail van de bussen schoensmeer, die onbruikbaar bevroren van het

Oostfront werden teruggestuurd naar Best, verzonnen heb, of op z'n minst aangedikt. Ik laat het maar zo.

Vanaf haar zestiende, midden jaren vijftig, werkte tante Tiny ook bij de Lata. Ze plakte zooltjes onder schoenen – met een lijm waarvan je trouwens ook behoorlijk *high* kon worden, heb ik later van haar begrepen. Zonder dat er een halve liter ontgiftende melk tegenover stond. Ze werd geacht haar weekloon integraal aan haar ouders af te dragen, in ruil waarvoor ze een vast traktement kreeg, inclusief karig kleedgeld. Mijn moeder ontdekte op een dag in haar ouderlijk huis dat een lade van het dressoir helemaal gevuld was met Tiny's loonzakjes – dichtgeplakt nog, want je moest altijd rekenen op slechte tijden. Haar financiële inbreng betekende niet dat ze na werktijd zomaar de kantjes eraf kon lopen: het huishouden moest ook gedaan worden.

Achteraf is het me duidelijk dat Tiny in die jaren al volop bezig was om de karikatuur van een slaafse huissloof vorm te geven, dit om bij 'die ouwen' een licht te doen opgaan – of om aan te tonen dat het ze juist aan licht *ontbrak* om te doen opgaan. Zo zoude zij steeds vaker tassen vol schoenen mee van de Lata naar huis, om ze met behulp van haar vaders bank-schroef van een plakzooltje te voorzien. Als ik weer eens in de Lynxstraat logeerde, mocht ik 'veteren': in de gereedgekomen schoenen veters rijgen. Misschien ving ik er een stuiver of een dubbeltje voor, maar het gold toch voornamelijk als overwerk voor Tiny, waarmee zij de uitbreiding van haar garderobe bekostigde. Ze had toen al regelmatig 'niets om aan te trekken', en er moest toch af en toe gedanst worden, anders kwam ze nooit aan een goede partij om het ouderlijke gruwelhuis mee te ontvluchten.

Uit twistgesprekken tussen Tiny en mijn grootouders leerde ik iets over de huisregels, die voor haar iets meer aangescherpt leken dan voor de andere kinderen. Normaal was: na je een-

entwintigste op eigen benen, tenzij je op je achttiende (of iets later) trouwde, dan mocht je meteen het huis al uit. Voor Tiny gold: niet eerder trouwen dan op haar twintigste, dus op z'n vroegst als twintigjarige, en dan stevig getrouwd, de deur uit.

Tiny werd zeventien. Nog een eeuwigheid te gaan eer ze de benauwende Lynxstraat kon verlaten, met z'n donkere, vochtige kamers, waar door te kleine ramen de zon nauwelijks toegang had. Het ergst waren nog de vader en de moeder zelf. Ik hield natuurlijk van mijn opa en oma, maar de liefde voor haar ouders van de zeventienjarige schoonheid die haar vleugels wilde uitslaan, was minder vanzelfsprekend. Als ze protesteerde tegen het strengere regime dat alleen voor haar van toepassing was, herinnerden (ook in mijn aanwezigheid) mijn grootouders haar aan 'iets' wat in het verleden gebeurd was – mogelijk de een of andere misstap van Tiny uit de tijd dat ik nog in de box stond.

'We hoeven het er toch niet weer over te hebben, hè?' zei oma dan.

'Wat nou, het er *weer* over hebben,' snauwde Tiny. 'We hebben het er nooit fatsoenlijk over gehad, mens.'

'Hoe wou jij fatsoenlijk praten over iets onfatsoenlijks?' kwam opa ertussen. 'Een andere keer. Er zijn nu kinderen bij.'

Afgezien van het stomme meervoud voelde ik me schuldig dat mijn aanwezigheid blijkbaar een obstakel vormde voor tante Tiny om iets heel belangrijks met haar ouders uit te praten. Toen ik een keer niet in de kamer was, maar wel (op de gang) kon horen wat er gezegd werd, klonk het uit de mond van opa: 'Wat jij uitgevreten hebt, Tientje, is wel zo godsgruwelijk erg... ik heb er nog steeds geen woorden voor.'

'Dat is jullie probleem,' schreeuwde Tiny, 'dat je er geen woorden voor hebt. Met jullie valt niet te praten. Op een dag roep ik het van de daken. Ik heb er namelijk *wel* woorden voor.'

'Je zou er alleen maar jezelf mee hebben.'

Als ze van haar ouders niet uit mocht: 'Jij bent tot alles in staat, jij. Dat is wel gebleken. Thuisblijven, jij.'

En als ik bij tante Tiny in de keuken was: 'Je vertelt dat jong toch geen verkeerde dingen, wel? Denk erom, hoor. Je zou het manneke voor de rest van zijn leven bederven.'

Ik hoorde dit zo vaak dat ik steeds nieuwsgieriger werd, en het me helemaal niet zo heel erg meer leek om voor de rest van mijn leven verpest te zijn. Een bedorven kind, maar wel met een fantastisch geheim, waarmee het op zijn beurt andere levens in de soep zou kunnen laten draaien als het daar zin in had.

Wat Tiny me wel onthulde (niet in de keuken, maar toen ik een keer 's morgens bij haar in bed kroop), was dat ze, tegen de instructies van haar ouders in, zo snel mogelijk na haar achttiende verjaardag getrouwd wilde raken, koste wat kost.

'Wettelijk kunnen ze me dan niks meer maken.'

Het was alleen nog zaak een geschikte vrijer te vinden, die het niet nodig vond al te lang met een huwelijk te wachten. Daar school nou juist de adder onder het gras, begreep ik uit een gesprek tussen Tiny en een vriendin van haar, Gerda Dorgelo.

'Ze laten je elke keer weer vallen als een baksteen,' zei Gerda.

'Ik laat *hun* vallen als een baksteen, wat krijgen we nou,' zei Tiny.

'Dat is nou net het probleem,' zei Gerda. 'Jij dankt ze af. Bij bosjes. Net voordat het een beetje fijn kan worden. Je denkt dat ze wel terug zullen komen, maar mooi niet. Ze zijn bang voor je.'

'Bang, waarom?'

'Je slaat ze.'

'Voor de grap. Als ze *daar* nog niet tegen kunnen.'

'Veel te hard. Gewoon niet leuk meer, Tineke. Je zou je eigen bakkes eens moeten zien als je er eentje staat te knijpen. Gewoon tot het niet harder kan. Dat geniepige puntje van je tong tussen je tanden...!'

‘Goed, Gerda, jij je zin... ik zal geen jongen meer knijpen. Erewoord. Maar een petsje af en toe, dat hoort er toch bij? Dat doe jij toch ook bij schele Wil?’

‘Het ergste is hoe je ze behandelt. Als oud vuil. Je zou soms jezelf eens moeten horen, Tientje. Hoe intens gemeen jij kunt zijn. Hoe je ze beledigt, met het grootste gemak van de wereld. Voor zo iemand ben jij in ’t vervolg ook een hoop stront, reken maar.’

3

Hoewel ze nog liever haar tong afbeet dan Gerda gelijk te geven, merkte ik aan kleine dingen dat Tiny haar leven probeerde te beteren. Er hing veel van af.

‘Ik wil geen ouwe vrijster worden,’ was de voor mij raadselachtige zin die ze keer op keer uitsprak, tegen niemand in het bijzonder. Als ze dan doorkreeg dat ik de enige toehoorder was, zei ze: ‘Zo is het toch, Albertje. Ik wil niet oud en zuur worden in dit huis, bij dat oude en zure stel. Nu logeer jij hier, en heb ik wat aanspraak, maar volgende week ga je weer naar school.’

Het was stil geworden op Lynxstraat 83. Mijn moeder, de oudste, hadden ze nog lang weten vast te houden, met dank aan de woningnood, waardoor hele families in levenslange vijandschap werden gedompeld. Met twee kinderen inmiddels hielden mijn ouders het niet langer uit op dat kamertje van krap drie bij vier, onder de terreur van een bazige Van der Serckt en zijn lichtgeraakte vrouw. Hele oorlogen werden er in die kleine arbeiderswoning, die tijdelijk plaats moest bieden aan tien personen, uitgevochten – psychologische, met zwijgen en sissen als wapens, al had mijn vader ook wel eens met zijn nog niet ingeleverde dienstwapen in de huiskamer van zijn schoonouders gestaan.

Mijn vader en moeder namen genoegen met een krot in Geldrop, als ze maar onder de giftige gezelligheid van het inwonen uit waren. Niet veel later vertrok de middelste zus met haar echtgenoot naar Australië, om een nieuw leven te beginnen in Melbourne.

‘Ons Sjaan heeft het goed bekeken,’ zei Tiny tegen me. ‘Met een maar naar het andere eind van de wereld. Daar zullen die zure ouwen haar niet gauw weten te vinden. En ze heeft een goeie smoes om hier niet op bezoek te komen. Een vliegma-
chine kunnen zij en die armoedzaaier van d’r niet bekostigen. En wat die scheepvaartmaatschappij betreft, daar staan ze op de zwarte lijst.’

Ik wilde wel eens weten wat dat inhield, zo’n zwarte lijst.

‘Op de heenweg hebben ze zo ongeveer hun hele uitzet op de boot bij elkaar gejat. Handdoeken, lakens, tafelzilver. Er staat nog een rekening voor ze open van heb ik jou daar.’

Ik besepte dat er tante Sjaan veel aan gelegen moest zijn geweest om de wijk te nemen naar een rode woestijn aan de andere kant van de aardbol. Ook de oudste zoon, mijn oom Freek, algemeen De Freek genoemd, was voor het ouderlijk gezag uitgeweken naar de wereldzeeën. Hij stuurde af en toe een kaartje van de Antillen, of uit Paramaribo. Als De Freek met verlof kwam, raakte het kleine huis gevuld met zijn harde stem, die altijd tegen een jankende lach aan zat, maar zonder vrolijkheid.

Nu waren alleen de twee jongste kinderen nog in het ouderlijk huis: Tiny en haar jongere broer Hasje.

Voor mij was Hasje eerder een oudste broer dan een jongste oom. Toen mijn grootmoeder aan het begin van de oorlog ongepland nog een kind moest baren, geloofde ze het verder wel met het moederschap: ‘Zo’n oude vrouw nog met jong schoppen, en dat in oorlogstijd...’

Ze was zevenendertig. Ze ging erbij liggen. Ziek. Haar man schakelde maatschappelijk werk in. Hij had een gezonde doch-

ter die haar tijd zat te verdoen op de huishoudschool, terwijl ze haar thuis zo hard nodig hadden. Zo werd de kleine Hasje, terwijl zijn mama jarenlang herstelde van het ongewenste moederschap, door zijn oudste zus opgevoed, van de fles via de kakkpot tot de eerste stapjes, en alles wat er kindergewijs op volgde. Ze zullen hem ongetwijfeld verteld hebben hoe de vork in de steel zat, maar *gevoelsmatig* (zoals hij later bekende) beschouwde hij Hanny als zijn moeder. Hij was net tien toen ik, in het huis waar hij door mijn moeder werd opgevoed, ter wereld kwam. Ik wist op mijn beurt na verloop van tijd niet beter dan dat ik in de gedaante van Hasje een oudere broer had. Er is in de familie veel om gelachen, hoe ik me ook *gedroeg* als het jongere broertje, dat in verrukking opkeek tegen de tien jaar oudere durfal – maar mijzelf verging het lachen toen veel later tot me doordrong dat ik mijn eerstgeboorterecht verspeeld had aan de bedenkelijke profeet van mijn vroegste jeugd. Het gevoel dat ik verantwoording had af te leggen aan een oudere broer, die mijn morele leidsman was geweest, heeft me nooit verlaten, tot op de dag van vandaag niet.

Hasje kwam op zijn veertiende in de leer bij een Eindhovense huisschilder. Twee jaar later kreeg zijn patroon een grote opdracht: het opknappen van het vervelozige stationnetje van Geldrop, omdat het op de route lag die koningin Juliana had gekozen om met haar gast Haile Selassi van de DAF-fabrieken in Eindhoven bij het Geldropse gemeentehuis te komen, voor een receptie. Hier kreeg Hasje de gelegenheid de wereld te tonen wat hij in zijn mars had. Zo jong als hij nog was, zestien, hij leverde vakwerk. De baas bleek zeer tevreden. Zo stonden ze getweeën trots, met een schone witte overall aan, samen met omwonenden achter de dranghekken te wachten tot de slee met onze koningin en de keizer van Ethiopië in stapvoetse bewondering voorbij zou komen glijden. Het werd niet uitgesloten geacht dat de vorstelijke lieden uit zouden stappen om te vragen

wie het Centraal Station van Geldrop zo fraai in de matglans had gezet.

Wat er die middag ook gebeurde, geen Haile Selassi. Later begrepen de huisschilders dat het bezoek aan de DAF was uitgelopen, waarna besloten werd om via de Eindhoveneseweg rechtstreeks naar het gemeentehuis te scheuren. Ik was erbij toen Hasje in de Lynxstraat verslag deed van de deconfiture. Ik trok me het drama persoonlijk aan, maar waar ik nog meer van schrok, was de jouwende hoon die Tiny voor het debacle van haar jongere broer tentoonspreidde. Ze veranderde opeens, met haar verwassen schortje voor, in een schoolmeid die door overschreeuwing als winnares van een jيبak uit de bus kwam.

‘Hasje zag zich al het paleis in Addis Abeba staan schilderen... met goudverf... *ha!*’

Er moest door het vernederende incident iets geknapt zijn in Hasje. Een jaar eerder had hij, met heel andere kwasten dan hij op zijn werk gewend was, naar een prentbriefkaart *De zaaier* van Vincent van Gogh gekopieerd. De golvend blauwe lijnen van zijn penseel op het witte canvas... de bedwelmende geur van terpentijn... de stralend gele zon die vanaf de veldezel zijn schemerige kamertje leek te verlichten... *dit was het*. In het diepste geheim begon hij zijn maatregelen te treffen om met zijn palet de wijde wereld in te trekken, en alle indrukken van onderweg met zijn genie te confronteren. Zijn baan bij de huisschilder hoefde hij niet op te zeggen: op een dag zou hij gewoon verdwenen blijken.

4

Hoe Hasje op een nacht met zijn schilderspullen de Lynxstraat uit sloop, met de bedoeling in Amsterdam een nieuw leven als kunstenaar te beginnen, en hoe hij op de Boschdijk een lift kreeg

van een politieauto, die hem rechtstreeks terug naar huis bracht – het verhaal is al veel te vaak verteld. Minder bekend is de napsleep die Hasjes avontuur voor zijn zus Tientje kreeg. Zij moest in de vroege ochtend koffie maken voor de twee jonge agenten die de wegloper af kwamen leveren. Die ene, Karel Henneman, kon geen oog van haar afhouden. Hij kwam sindsdien minstens twee keer per week langs, zogenaamd in opdracht van het bureau, om naar het welzijn van Hasje te informeren. De ouders vonden hem een goede partij voor Tientje, en moedigden de omgang aan, zolang die zich maar binnen de muren van Lynxstraat 83 afspeelde.

Gedurende enkele maanden trof ik brigadier Henneman regelmatig in mijn geboortehuis, nu eens in uniform, dan weer met zijn zondagse pak aan. Hij en Tientje zaten dan ongemakkelijk tegenover elkaar aan de eettafel, met in elkaar gehaakte pinken en neergeslagen ogen, meestal zwijgend. Af en toe keek oma door een kier van de keukendeur om te zien of er schot zat in de verkering. Hasje hield zich schuil in zijn atelierkamer, waarschijnlijk biddend dat deze premiejager op kunstenaars zich niet met zijn zuster zou verloven. Ik maakte de tijd nog mee dat de oogleden omhooggingen, en er smachtende blikken uitgewisseld werden, terwijl Tientje aan de wollen borduursels van het tafelkleed plukte.

Van een bepaalde dag af bleef de brigadier weg. ‘Het is uit,’ was alles wat Tientje erover kwijt wilde, ook tegenover haar ouders. Opa en oma waren woedend. Zo’n ideale partij. Toekomstig korpschef, wie weet.